

บทบาทและปัญหาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี*

Role and Problems of Election Commission of Thailand and local election fraud in Phetchaburi

ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์**

บทคัดย่อ

การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี สามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ การทุจริตเลือกตั้งทางตรงและการทุจริตเลือกตั้งทางอ้อม โดยมีวิธีการและเครือข่ายในการทุจริตเลือกตั้งหลายรูปแบบ หน่วยงานที่กำกับดูแลการเลือกตั้งท้องถิ่นที่สำคัญคือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรีประสบปัญหาในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นที่เกิดขึ้นหลายประการ ทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกระดับ ดังนั้นแนวทางในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะ กกต. คือ การแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยให้อำนาจและบทบาทแก่คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพิ่มมากขึ้น และ กกต. ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูก

* ผลการศึกษาส่วนหนึ่งจากรายงานวิจัยเรื่องการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
ทุนวิจัยจากวิทยาลัยพัฒนนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

**อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (A lecturer of Program In Public Administration, Faculty of
Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University)

E-mail: n_pichitthanarat@hotmail.com

จิตสำนึกแก่ประชาชนในเรื่องผลเสียของการทุจริตเลือกตั้งอย่างจริงจังให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

คำสำคัญ : การทุจริตเลือกตั้ง, คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.), คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

Electoral fraud in Local, Phetchaburi province, can be classified into 2 forms that are direct electoral fraud and indirect electoral. There are many ways and network in electoral fraud. The major election-regulating agency is the Electoral Commission of Thailand (EAT). Phetchaburi Provincial Election Commission has faced many problems in preventing and suppressing local elections, resulting in corruption in all local elections. Therefore, the approaches to prevent and solve problems of local election fraud of organizations and units related to local elections in Phetchaburi province, especially the ECT, are to amend the relevant laws by giving authorities and roles to the provincial election committee and ECT should enhance knowledge and raise public awareness to people about the adverse effects of electoral fraud in accordance with realities.

Keywords: Election Fraud, The Election Commission of Thailand (ECT.), The Election Committee of Phetchaburi

1. บทนำ

จากการศึกษาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีพบว่ารูปแบบและวิธีการในการทุจริตเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มีการทุจริต

เลือกตั้งทั้งทางตรง (สุรเดช ครองแก้ว, 2550) และมีเครือข่ายความสัมพันธ์ในการทุจริตเลือกตั้งหลายระดับ ตั้งแต่เครือข่ายความเป็นญาติพี่น้อง ความเป็นลูกพี่กับลูกน้อง ความเป็นเพื่อนนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกันที่ช่วยเหลือกัน เครือข่ายความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติในจังหวัดและนอกจังหวัด เครือข่ายความเป็นพรรคพวกกันและเครือข่ายหัวคะแนน (พงศธร จันทร์แก้ว, 2535; ณัฐชานุช พิษิตอนาวัฒน์, 2554) ซึ่งทำให้วิธีการและรูปแบบในการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นมีความหลากหลาย ทั้งการทุจริตทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้หน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและการป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งในแต่ละจังหวัดมีสำนักงาน กกต. ประจำจังหวัดเพื่อทำหน้าที่

สำหรับปัญหาการซื้อเสียงเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งท้องถิ่นเพชรบุรีนี้ มีข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้มีส่วนได้เสีย อันได้แก่นักการเมือง ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเลือกตั้ง ทั้งในการรณรงค์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งและดำเนินการจัดการเลือกตั้ง รวมทั้งการให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกตั้ง คือ กกต. ซึ่งในระดับท้องถิ่นนั้น คือ กกต. ประจำจังหวัดทำหน้าที่ดังกล่าวทั้งการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. และในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัด

ในการศึกษาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีพบว่าเกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ กกต. ประจำจังหวัดหลายประการ ในบทความนี้จะนำเสนอถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางได้ทั้งในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

2. ปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษาจะพบว่าปัญหาการซื้อเสียงและทุจริตเลือกตั้งเป็นปัญหาหนักในมุมมองของทั้งนักการเมือง ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะ ต่างมีความเห็นว่าเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข เนื่องจากเมื่อเกิดการซื้อเสียง ชาวบ้านมีที่ยินดีที่จะรับเงินซื้อเสียง อยู่ในภาวะจำยอมที่ต้องรับเงินซื้อเสียงและมีจำนวนไม่น้อยใน

ปัจจุบันที่เมื่อมีการเลือกตั้ง ชาวบ้านหวังให้นักการเมืองมาซื้อเสียง หากไม่มีการซื้อเสียงจะไม่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มองไม่เห็นผลเสียของการซื้อเสียงและไม่สนใจว่าผู้สมัครจะเป็นคนดีหรือไม่ ดังนั้นปัจจัยสำคัญในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบันคือการใช้จ่ายซื้อเสียงเลือกตั้ง (อภิกา เอกทัตร, 2549)

ทั้งนี้ในทัศนะนักการเมืองท้องถิ่นจำนวนหนึ่งให้ความเห็นว่า การได้รับเลือกตั้งไม่ว่าระดับไหนเป็นเรื่องของเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและมีสถานะเหนือกว่าชาวบ้านและประชาชนทั่วไป จึงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทุกครั้ง นักการเมืองแทบทั้งหมดจำเป็นต้องซื้อเสียงเลือกตั้ง ซึ่งโดยตัวนักการเมืองเองไม่ได้ต้องการซื้อเสียง แต่ปรากฏการณ์ซื้อเสียงก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่ชาวบ้าน (เศรษฐพร คูศิริพิทักษ์, 2538) ในปัจจุบันชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากไม่ได้สนใจในประเด็นการเลือกคนดีหรือคนไม่ดี จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ใครไม่ซื้อเสียงเลือกตั้งมีโอกาสแพ้การเลือกตั้งสูง ซึ่งนักการเมืองบางคนก็ไม่ได้มีแนวทางการดำเนินการณรงค์หาเสียงและซื้อเสียงเลือกตั้งเนื่องจากการซื้อเสียงมีค่าใช้จ่ายสูงและผิดกฎหมาย

ในส่วนของประชาชนและชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นจะพบว่า แนวคิดในระบบอุปถัมภ์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักการเมืองใช้ในการครองงาชาวบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเมื่อใช้เงินซื้อเสียงหรือให้ความช่วยเหลืออย่างใดแล้วจะสร้างสำนึกเรื่องบุญคุณให้เกิดขึ้น ดังนั้นผู้รับอุปถัมภ์ต้องตอบแทนด้วยการลงคะแนนเลือกตั้งให้รวมทั้งชาวบ้านบางคนก็มีความเห็นว่า การซื้อเสียงของนักการเมืองแสดงให้เห็นว่า “ใจถึง ฟังได้” (ถวัชชานุช พิชิตรณารัตน์, 2554) ซึ่งการซื้อเสียงโดยเฉพาะในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นนั้น กล่าวได้ว่าคือการซื้อเสียง กลายเป็นวัฒนธรรมการเลือกตั้ง (เศรษฐพร คูศิริพิทักษ์, 2538) ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าถ้ามีเลือกตั้งต้องมีการแจกเงินเพื่อซื้อเสียงและเชื่อว่าการซื้อเสียงมีอยู่ในทุกสังคมเป็นเรื่องธรรมดาในระบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้ง

ในทัศนะของเจ้าหน้าที่ของ กกต. นั้นให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาซื้อเสียงทำได้ยาก เนื่องจากหนทางของการได้รับเลือกตั้งของนักการเมืองมาจากการซื้อเสียงจำเป็นต้องใช้เงิน ในขณะที่ค่านิยมของการซื้อเสียงเลือกตั้งในสังคมชนบทในความคิด

ของชาวบ้านที่ยังติดอยู่ในระบบอุปถัมภ์ (สุริยันท์ จิรสัตย์สุนทร, 2531) การตอบแทนบุญคุณ และการได้รับเงินซื้อเสียงเป็นเรื่องที่เกิดได้โดยทั่วไปและง่าย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งควรเริ่มต้นที่การปลูกฝังและแก้ไขความคิดของชาวบ้านผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

3. ปัญหาความบกพร่องของคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดในการควบคุมการทุจริตเลือกตั้ง

จากการศึกษาพบว่าในการควบคุมและจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของสำนักงาน กกต. จังหวัด มีข้อบกพร่องในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการกับการทุจริตเลือกตั้ง ดังนั้นหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นรวมทั้งประชาชนจึงมีทัศนคติด้านลบกับการทำงานของ กกต. จังหวัดเพชรบุรีดังนี้

1. การแจ้งปัญหาการทุจริตเลือกตั้งแก่ กกต. พบว่า กกต. จะแจ้งแก่ผู้ร้องเรียนว่าเป็นเพียงองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ดังนั้นในการจับทุจริตเลือกตั้งจากการร้องเรียนต้องมีการร้องเรียนอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร กกต. จึงไม่สามารถปฏิบัติงานจัดการกับปัญหาหรือแก้ไขป้องกันในทันทีเมื่อได้รับการแจ้ง ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่ของ กกต. ให้ความเห็นว่าตามกฎหมาย การร้องเรียนการซื้อเสียงจะต้องมีผู้กล่าวโทษร้องทุกข์เป็นหลักฐานที่ชัดเจนจึงจะลงไปสอบสวนได้ อย่างไรก็ตามจะพบว่าในการเลือกตั้งทุกครั้ง กกต. ก็มีข้อมูลในเชิงลึกถึงการทุจริตเลือกตั้งในแต่ละพื้นที่และการซื้อ-ขายเสียงดังกล่าวก็เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป แต่ กกต. ไม่สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามได้

2. นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนบางส่วนมีความเห็นว่ากรมมีหน่วยงานและสำนักงาน กกต. ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาการซื้อเสียงให้ดีขึ้น ทั้งเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ ซึ่งสำหรับปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งทุกระดับที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ต่างกับตอนที่ไม่มีหน่วยงาน กกต. พบว่า กกต. มีปัญหาในการทำงานและไม่ได้ทำงานตามหน้าที่ ไม่ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส เช่น มีการนำเทปบันทึกเสียงซึ่งเป็นหลักฐานการซื้อขายเสียงมามอบให้ แต่ กกต. ไม่ได้ดำเนินการอย่าง

ใดให้ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นที่เคยเกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง เชื่อว่า กกต. จังหวัดมีผลประโยชน์ ผู้ที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งเป็น กกต. ท้องถิ่นมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะในการจัดการเลือกตั้ง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง วัสดุ อุปกรณ์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น เช่น เต็นท์ที่กางกันแดดของหน่วยเลือกตั้ง

ดังนั้น จะพบว่าปัญหาความยุติธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ ของ กกต. ประจำจังหวัด ซึ่งเจ้าหน้าที่และนักการเมืองเชื่อว่าเป็นบุคคลในพื้นที่ ซึ่งคุ้นเคยกับนักการเมือง และกรรมการ ฯ บางคนอาจเกรงกลัวอำนาจอิทธิพลของ นักการเมืองซึ่งมีผลประโยชน์และอาจเกิดการใช้ความรุนแรง ดังนั้นการปฏิบัติงานของ กกต. อาจก่อให้เกิดอันตรายได้

4. ปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

จากการศึกษาพบว่า กกต. ประจำจังหวัดเพชรบุรี ประสบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ พนักงาน เจ้าหน้าที่และ กกต. ประจำจังหวัดเพชรบุรีมีทัศนคติที่สะท้อนถึงปัญหาการปฏิบัติงานดังนี้

แม้ว่าจะมีโครงการเลือกตั้งเชิงสมานฉันท์ที่ กกต. ประจำจังหวัด ดำเนินการตามนโยบายของ กกต. โดยการจัดการทำความเข้าใจแก่นักการเมืองทุกฝ่าย (ชัยรักษ์ คุ่มโต, 2558) แต่ในทางปฏิบัติแล้วพบว่าไม่ได้มีผลในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง เพราะเมื่อมีการเลือกตั้ง นักการเมืองท้องถิ่นจำนวนหนึ่งก็ยังคงทุจริตเลือกตั้งและจะพบว่าการซื้อเสียงเป็นเรื่องสมยอมซึ่งกันและกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ไม่ใช่คดีที่มีลักษณะเช่นเดียวกับคดีอาญาอื่น เช่น คดียาเสพติดหรืออาชญากรรมอื่นที่จับคนผิดและลงโทษได้ แต่คดีซื้อเสียงขายเสียงนั้น การดำเนินคดีเอาผิดกับผู้กระทำความผิดจะต้องมีพยานซึ่งเมื่อถึงขั้นตอนดำเนินคดีในขั้นตอนสอบสวน จะพบว่ายากที่จะหาพยานมาให้การกับ กกต. หรือบางกรณีมีพยานในขั้นต้น แต่ปฏิเสธการมาให้การกับ กกต.

และในประเด็นปัญหาที่เอาผิดผู้กระทำความผิดไม่ได้ เนื่องจากมีช่องว่างของกฎหมาย ทำให้คดีหลุดแทบทั้งหมดเมื่อไปถึงชั้นศาลอุทธรณ์ เนื่องจากพยานไม่ไปเป็นพยานในชั้นศาล หากในชั้นความลับเมื่อสอบในชั้นต้นมาแล้ว แต่ในชั้นศาลการต้องเผชิญหน้าระหว่างโจทก์ จำเลย รวมทั้งพยาน ทำให้เกิดความเกรงกลัวซึ่งมีข้อจำกัดหลายประการสำหรับพยานทั้งเรื่องความปลอดภัยส่วนตัว เกรงกลัวต่ออิทธิพลของนักการเมือง ค่าใช้จ่ายในการเดินทางในระหว่างดำเนินคดี และภายหลังอาจต้องเป็นศัตรูกับผู้มีอิทธิพลอื่นที่สนับสนุนนักการเมืองผู้ที่ถูกดำเนินคดี

ในกรณีของการซื้อเสียงเลือกตั้งนั้น ในขั้นตอนของการดำเนินการสำนวนในชั้นต้นอาจรัดกุม แต่เมื่อไปถึงชั้นศาล มีการเปิดพยานแล้ว หากทนายฝ่ายจำเลยมีความสามารถมาก ซึ่งในกรณีพยานมีปากเดียว จะง่ายต่อการซักค้านของทนาย เช่น อาจมีความขัดแย้ง โกรธเคืองกันมาก่อนระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นจำเลยกับพยาน และเมื่อศาลพิจารณาคดีเช่นนี้ส่วนใหญ่ก็หลุดคดี และยกฟ้องไป เช่น ในคดีหนึ่งพยานกับผู้สมัครที่โดนร้องเคยมีความขัดแย้งเรื่องการบุกรุกที่ดินกันมาก่อน ซึ่งทำให้ศาลเชื่อได้ว่าเป็นเรื่องโกรธแค้นกันมา

5. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ ระเบียบและข้อกฎหมาย

จะพบว่าองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง อันได้แก่ กกต. นั้นได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากส่วนต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งและเมื่อพิจารณาตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 กกต. และ กกต. ประจําจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาปัญหาและข้อโต้แย้ง ประกอบไปด้วย การยื่นคำร้องคัดค้าน โดยคำร้องคัดค้านนั้น ต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดเป็นสำคัญ ได้แก่ การระบุชื่อที่อยู่ของผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้านคือนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ที่ผู้คัดค้านเห็นว่าได้ประโยชน์จากการกระทำที่ถูกคัดค้านและระบุพยานเอกสาร พยานวัตถุหรือพยานบุคคล และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่อ้างถึง ซึ่งตามขั้นตอน เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องคัดค้านหรือกล่าวหาว่ามีการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะยื่นคำร้องที่สำนักงาน

คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัด ฝ่ายงานสืบสวนสอบสวนจะตรวจสอบคำร้องว่ามีรูปแบบเงื่อนไขต่างถูกต้อง ก็จะรับเรื่องไว้ แล้วเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อพิจารณาว่ารับเป็นเรื่องร้องเรียนได้หรือไม่ ถ้ารับเรื่องร้องเรียนนั้นจึงเสนอกกต. ประจำจังหวัด เป็นการรายงานเพื่อทราบ ถ้าไม่รับเรื่องก็เสนอเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่าจะรับหรือไม่รับ

ทั้งนี้ในการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติแต่ละครั้ง กกต. ประจำจังหวัดจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนขึ้นมาทุกครั้ง เพื่อทำงานในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง และจะมีที่คณะขึ้นอยู่กับการเลือกตั้งที่ใหญ่และเล็กต่าง ๆ กันไปตามความเหมาะสม โดยมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

หากที่ประชุม กกต. ประจำจังหวัดพิจารณาเห็นว่ามิมีมูลความผิดในการเลือกตั้งและเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการเลือกตั้งส่วนกลาง ซึ่งทางใดทางหนึ่งเห็นว่ามีมูลความผิด ก็สั่งให้อนุกรรมการสืบสวนสอบสวนไปสอบ และเสนอความเห็นมา ถ้า กกต. ประจำจังหวัดมีความเห็นว่าจะให้ใบเหลืองหรือใบแดง (ใบเหลือง คือ มติ กกต. ให้จัดการเลือกตั้งใหม่เนื่องจากการเลือกตั้งไม่สุจริตและใบแดง คือ มติ กกต. ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหนึ่งปีและให้จัดการเลือกตั้งใหม่) และไม่ว่า กกต. ประจำจังหวัดจะพิจารณายุติการสอบสวนหรือพิจารณาสอบสวนต่อ อย่างไรก็ดี ตาม ต้องรายงานไปที่ กกต. ซึ่ง กกต. อาจเห็นแย้งกับ กกต. ประจำจังหวัดก็ได้ ทั้งนี้ในการพิจารณา ถ้าสุดท้ายแล้ว กกต. เห็นว่ามีมูลความผิด ก็พิจารณาลงโทษได้เบ็ดเสร็จที่ กกต. ในระยะเวลา 30 วัน นับจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง หากพ้นจากนี้แล้ว กกต. จะสืบสวนสอบสวนมีเวลา 1 ปี นับจากวันประกาศผลการเลือกตั้งที่จะทำสำนวนหากมีความผิดเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลอุทธรณ์ (ในกรณีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น) เพื่อให้ศาลรับฟ้อง เนื่องจากหากพ้นจากนี้ถือว่าหมดอายุความ โดยอำนาจในการส่งฟ้องเป็นของ กกต. จะมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ส่งฟ้อง (อย่างไรก็ตาม ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) กำหนดเวลาเพิ่มเป็น 60 วัน เพื่อให้ กกต. มีเวลาเพิ่มขึ้นในการพิจารณา) ซึ่งปัญหาในการเอาผิดในคดีทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น อาจแบ่งได้ดังนี้

1. ศาลมีเวลาน้อยในการพิจารณารับหรือไม่รับฟ้องในคดีเลือกตั้งนั้น ๆ การส่งฟ้องส่วนใหญ่มาที่ศาลจะส่งมาเมื่อใกล้ครบ 1 ปี อาจจะก่อนแค่เพียงไม่กี่วัน หรือแค่เพียงสัปดาห์เดียว วันเดียว จึงเกิดคำถามว่า เวลาที่ผ่านมาในช่วงเกือบปี กกต. ได้ดำเนินการอย่างไร ทำให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนล่าช้า ทำให้ศาลมีเวลาในการพิจารณารับฟ้องน้อย

2. หลักฐานและพยานในชั้นศาลไม่เพียงพอ เนื่องจากเป็นคดีทุจริตเลือกตั้ง เป็นการพิจารณาในระบบกฎหมายมหาชน จะใช้ระบบไต่สวน ศาลต้องใช้เวลาในการไต่สวนเพื่อพิจารณามาก สิ่งที่สำคัญคือพยานในคดี ปัญหาของคดีเลือกตั้งเมื่อถึงศาลอุทธรณ์แล้วพบว่า พยานที่ให้การในชั้นต้นเมื่อมาถึงชั้นศาล พยานจะเป็นที่เปิดเผยในสำนวน ซึ่งส่งถึงพยานผู้ถูกร้องซึ่งเป็นนักการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งส่วนใหญ่มีอิทธิพลในพื้นที่ พยานจึงไม่ไปให้การในชั้นศาลบ้าง กลับคำให้การบ้าง โดยที่ในระดับการสอบสวนชั้นต้นของ กกต. ทั้งในระดับท้องถิ่น และการสอบสวนของ กกต. ไม่ได้มีบทลงโทษในการเอาผิดในส่วนของการกลับคำให้การ คดีทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจำนวนมากเมื่อมาถึงชั้นศาลอุทธรณ์จึงยกฟ้อง ถือว่าผู้ถูกร้องไม่มีความผิด เนื่องจากหลักฐานและพยานไม่เพียงพอ

3. การไม่ให้อำนาจ กกต. ในการเรียกพยานทั้งพยานของฝ่ายผู้ร้อง และพยานที่เป็นกลางมาให้การในการสอบสวนชั้นต้น ซึ่งพบว่าการเรียกพยานมาสอบสวนนี้ เป็นการเชิญซึ่งพยานจะมาหรือไม่ก็ได้ ไม่มีความผิด ต่างจากกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาและการให้ถ้อยคำเป็นพยาน หากมีการกลับคำให้การในชั้นศาล หรือพยานไม่ไปให้ถ้อยคำในชั้นศาล ก็ไม่ถือเป็นความผิด ซึ่งคดีเลือกตั้งท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ พยานมักไม่ไปให้ถ้อยคำในชั้นศาล ทำให้ไม่สามารถเอาผิดและลงโทษในการทุจริตเลือกตั้งได้

4. ชุดป้องกันและหาข่าวไม่มีประสิทธิภาพ ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ กกต. จังหวัดมีหน้าที่จัดชุดป้องกันและหาข่าว จากการศึกษาพบว่าการจัดชุดป้องกันและหาข่าวของ กกต. จังหวัดในการเลือกตั้งจะคัดเลือกจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่น ปัญหาที่พบมีดังนี้

4.1 ตามหลักเกณฑ์ของ กกต. (หนังสือ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ลต. 0201 (นชว)/ว 553 ลงวันที่ 10 เมษายน 2555 และมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 27/2555 วันพุธที่ 14 มีนาคม 2555 เรื่องที่ 4.12 หลักเกณฑ์ในการจัดชุดป้องกันและรายงานการข่าวในการเลือกตั้งท้องถิ่น) กำหนดให้ กกต. ประจำจังหวัด พิจารณาว่าหากการเลือกตั้งท้องถิ่นมีการแข่งขันรุนแรงสมควรจัดชุดปฏิบัติการป้องกันและหาข่าว สามารถเสนอเหตุผลและความจำเป็นให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาได้ โดย ให้แยกภารกิจด้านป้องกันและหาข่าวออกจากกัน ดังนี้

1) ชุดปฏิบัติการป้องกัน ให้แต่งตั้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจำนวน 2 คนต่อ 1 ชุด มีระยะเวลาปฏิบัติงาน 5 วัน สิ้นสุดภารกิจในวันเลือกตั้ง สามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้ไม่เกิน 5 วัน

2) แหล่งข่าวและผู้ประสานงานข่าว ให้จัดตั้งจากบุคคลที่เหมาะสม มีช่วงระยะเวลาปฏิบัติงาน 60 วัน สิ้นสุดภารกิจในวันเลือกตั้ง สามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้ไม่เกิน 15 วัน

ทั้งนี้ในการเลือกตั้งท้องถิ่น หากการเลือกตั้งรุนแรงดังกล่าวสามารถจัดหาชุดป้องกันและหาข่าวได้ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล มีชุดป้องกันและหาข่าว 1 ชุด แหล่งข่าว 2 คน

- เทศบาลเมือง มีชุดป้องกันและหาข่าว 2 ชุด แหล่งข่าว 2 คน

- เทศบาลนครและเมืองพัทยา มีชุดป้องกันและหาข่าว 2 ชุด

แหล่งข่าว 4 คน

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรุงเทพมหานคร มีชุดป้องกันและหาข่าว 1 ชุด แหล่งข่าว 2 คนและผู้ประสานงานข่าว 1 คน

ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะพบว่าการจัดชุดป้องกันและหาข่าวดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ กกต. ที่ว่าเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันรุนแรง ดังนั้นจึงพบว่าในการเลือกตั้งท้องถิ่นไม่ใช่ทุกครั้งที่จะมีชุดปฏิบัติการดังกล่าว ถ้า

สำนักงาน กกต. พิจารณาว่าการแข่งขันไม่รุนแรงก็ไม่สามารถจัดให้มีได้เนื่องจากงบประมาณในการดำเนินการต้องได้รับการอนุมัติจากสำนักงาน กกต.

และค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นผลตอบแทนที่ได้รับโดยมีแนวทางการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายของชุดปฏิบัติการป้องกันปราบปราม เหล่งข่าว และผู้ประสานงานข่าว ตามรายการดังต่อไปนี้

1) ชุดปฏิบัติการป้องกันปราบปราม

- ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่ายชุดละ 2 คน ๆ ละ 250 บาท 5 วัน เป็นเงิน 2,500 บาท

- ค่าน้ำมันรถเหมาจ่าย ชุดละ 100 บาท/วัน 5 วัน เป็นเงิน 500 บาท (สำหรับการเลือกตั้ง อบต./ ทต./ทม./ ทน. และเมืองพัทยา)

- ค่าน้ำมันรถเหมาจ่าย ชุดละ 150 บาท/วัน 5 วัน เป็นเงิน 750 บาท (สำหรับการเลือกตั้ง อบจ. และ กทม.)

- ค่าโทรศัพท์เหมาจ่ายชุดละ 300 บาท

2) เหล่งข่าวและผู้ประสานงานข่าว

- ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่ายคนละ 250 บาท/วัน 15 วัน เป็นเงิน 3,750 บาท

- ค่าน้ำมันรถเหมาจ่ายคนละ 50 บาท/วัน 15 วัน เป็นเงิน 750 บาท (สำหรับการเลือกตั้ง อบต./ ทต./ ทม./ ทน. และเมืองพัทยา)

- ค่าน้ำมันรถเหมาจ่ายคนละ 75 บาท/วัน 15 วัน เป็นเงิน 1,125 บาท (สำหรับการเลือกตั้ง อบจ. และ กทม.)

- ค่าโทรศัพท์เหมาจ่ายคนละ 150 บาท

ซึ่งจะพบว่านับเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงหากต้องจัดให้มีชุดปฏิบัติงานดังกล่าวในทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งในท้องถิ่น ซึ่งในระดับท้องถิ่นนั้น การขาดซึ่งความเป็นสมาชิกภาพท้องถิ่นเกิดขึ้นได้บ่อยไม่ว่าจะเป็นการตาย การลาออกและวาระของแต่ ละท้องถิ่นไม่พร้อมเพียงเสมอไป ดังนั้นการจัดชุดปฏิบัติการ กกต. ประจำจังหวัดจะ เสนอต่อ กกต. ในกรณีการเลือกตั้งท้องถิ่นระดับบน เช่น อบจ. รองลงมา คือ เทศบาล และการเลือกตั้ง อบต. ที่หมดวาระใกล้เคียงกันและจัดการเลือกตั้งพร้อม ๆ กัน หาก

เป็นการเลือกตั้งเพียง 1-2 อบต. ก็ไม่ได้มีการจัดชุดปฏิบัติการดังกล่าว ดังนั้นการข่าวเรื่องการทุจริตเลือกตั้งโดยส่วนใหญ่จึงเป็นไปในลักษณะการรับรู้จากการพูดปากต่อปาก

4.2 จำนวนวันในการปฏิบัติงาน ที่กำหนดให้ชุดป้องกันปราบปรามทำงาน 5 วัน และชุดหาข่าว 60 วัน เป็นจำนวนวันที่น้อย ซึ่งในความเป็นจริงการทุจริตเลือกตั้งหากเกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นก่อน 5 วัน และการหาเสียงของนักการเมืองบางคนก็หาเสียงล่วงหน้าเป็นเวลานาน ดังนั้นการกำหนดจำนวนวันไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงซึ่งในการกำหนดเช่นนี้ของ กกต. อาจเกี่ยวข้องกับคำตอบแทนที่จะต้องจ่ายเนื่องจาก กกต. มีงบประมาณจำกัดในการนี้

4.3 การทำงานไม่เต็มที่และความเกรงกลัวอิทธิพลของชุดปฏิบัติการ แม้ว่าเกณฑ์การจัดหาชุดปฏิบัติการดังกล่าวของ กกต. ประจำจังหวัด คือการตั้งจากคนที่มีความเป็นกลางทางการเมืองและตั้งเป็นการลับ เพื่อความปลอดภัยของชุดปฏิบัติการ ซึ่งสำนักงาน กกต. จังหวัดจะตั้งชุดป้องกันปราบปรามจากตำรวจ เพราะเป็นผู้มีอำนาจจับกุมด้วย ซึ่งพนักงาน กกต. ที่ดูแลงานดังกล่าวให้ความเห็นว่า ตำรวจที่ได้รับแต่งตั้งเมื่อพิจารณาแล้วไม่สามารถทำงานได้ทั่วถึง

“ทั้งอำเภอมีแค่ 2 คนทำแค่ 5 วันก่อนวันเลือกตั้ง ไปได้
ไม่ทั่ว คำน้ำมันก็ไม่มาก” (อิสระ รัชชชัย, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน
2558)

และในการป้องกันปราบปรามแม้การแต่งเครื่องแบบตำรวจจะทำให้ผู้ที่จะทุจริตและชาวบ้านกลัวเกรงก็ตาม หากในการเลือกตั้งของบางท้องถิ่นหรือในการเลือกตั้ง ส.ส. หรือ ส.ว. ชุดป้องกันปราบปรามก็ทำงานไม่เต็มที่ เพราะอิทธิพลของผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นนักการเมืองที่มีเครือข่ายอาจมีผลในการรับราชการ เช่น ถูกโยกย้ายไปที่อื่น

ในส่วนของแหล่งข่าวและผู้ประสานงานข่าวนั้น โดยหลักการต้องปกปิดตนเป็นการลับ เพื่อความปลอดภัยของตนเองและเพื่อให้ได้ข่าว หากเปิดเผยตัวอาจไม่ได้

ข่าวเลย พนักงาน กกด. ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของแหล่งข่าวและผู้ประสานงานข่าวดังนี้

1. มีความเป็นกลางจริงหรือไม่ ซึ่งพบว่าบางครั้งแหล่งข่าวรายงานข่าวการทุจริตเลือกตั้งเพียงฝ่ายเดียว ทั้งที่อาจมีการทุจริตทั้ง 2 ฝ่ายที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง
2. กลัวการเป็นประจักษ์พยานในการสอบสวนและในการไต่สวนของศาล ในการเลือกตั้งใหญ่ครั้งหนึ่งเมื่อมีการประชุมแหล่งข่าวภายหลังการเลือกตั้ง ทุกคนรายงานด้วยวาจาว่ามีการทุจริตเลือกตั้ง ตรงกันทั้งวิธีการและจำนวนเงินที่ซื้อเสียง แต่พบว่าไม่มีแหล่งข่าวคนใดรายงานอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งพบว่า แหล่งข่าวต่างกลัวการเป็นพยานในศาล เนื่องจากการร้องเรียนเมื่อถึงที่สุดแล้ว หากการทุจริตมีมูล และเรื่องถึงขั้นตอนในกระบวนการของศาลอุทธรณ์ ศาลต้องใช้พยานในการไต่สวนในฐานประจักษ์พยานในการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งเมื่อถึงขั้นตอนนั้น ศาลต้องไต่สวนต่อหน้า จำเลยทุกปากและพยานก็จะถูกเปิดเผยตั้งแต่การส่งสำนวนไปที่ศาลซึ่งฝ่ายจำเลยก็รับทราบพยานเป็นใคร ซึ่งอาจไม่ปลอดภัยในชีวิตได้

“ชุดหาข่าวล้มเหลวอย่างมาก รู้ว่ามี การซื้อเสียงเลือกตั้ง แต่ทำอะไรไม่ได้เลย เขาเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น ไม่กล้ากับนักการเมืองหรอก ... เลือกตั้งครั้งนี้ มีการซื้อเสียงแรงมาก พูดตรงกัน แต่ชุดหาข่าวไม่มีข่าวเชิงลึกมารายงานเลย บอกว่ากลัวกันทั้งนั้น ... ก่อนเลือกตั้งเรียกมานิเทศว่า ให้รายงานมานะ ถ้าผู้สมัครลงไปหาเสียง ใครไปเดินตามบ้าง มีใครสนับสนุนผู้สมัครบ้าง ใครเป็นหัวหน้าเนนบ้าง แค่นี้ยังไม่มียายมาเลย” (อิสระ รังสีชัย, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2558)

จะพบว่าปัญหาประการสำคัญของการทุจริตเลือกตั้งที่ไม่ลดลง ในทางกลับกัน กลับรุนแรงมากยิ่งขึ้น มาจากการที่กฎหมายและระเบียบขององค์กรที่ดูแลการเลือกตั้ง มีช่องว่างให้ผู้ทุจริตเลือกตั้งไม่เกรงกลัว และหลุดพ้นจากความผิดได้ในที่สุด ผู้ทุจริตจึงกล้ากระทำความผิดดังกล่าว

6. ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาทุจริตเลือกตั้งเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในการเลือกตั้งท้องถิ่น อันประกอบด้วย นักการเมือง ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาอันมีเหตุมาจาก กต. ดังนี้

1. ในการสรรหาและคัดเลือก กต. ประจำจังหวัด ควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับการจำกัดคุณสมบัติของกต. ประจำจังหวัดหรือ กต. ท้องถิ่นในการเลือกตั้งท้องถิ่นในแต่ละครั้ง ในกรณีกฎเกณฑ์ของความเป็นบุคคลในพื้นที่เลือกตั้งเนื่องจากบุคคลเหล่านี้อาจมีความเกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมืองในพื้นที่และเป็นเหตุให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นในการสรรหา กต. ท้องถิ่นของ กต. ประจำจังหวัด ควรพิจารณาถึงคุณลักษณะของ กต. ท้องถิ่นอย่างละเอียดถี่ถ้วน เช่น เป็นคนอย่างไร เป็นคนของใคร หรือเป็นพรรคพวกของใครหรือนักการเมืองคนใดหรือไม่

2. ในการปฏิบัติงานของ กต. ประจำจังหวัด กต. ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน ควรจะเอาใจจริงเอาใจในการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้สุจริตเที่ยงธรรม เช่น การส่งคนมาลงพื้นที่สอดส่อง และทำงานเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่ากรมมีพื้นฐานการทุจริตเลือกตั้งนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นพื้นฐานแน่นอนหา พื้นฐานเพียงเล็กน้อย กต. ก็ควรให้ความสำคัญ ไม่รอการร้องเรียน ควรมีการหาข้อมูล โดยการจัดตั้งฝ่ายสืบสวน สันติบาล ซึ่งในปัจจุบัน กต. มิได้ปฏิเสธเรื่องการซื้อเสียง แต่ไม่สามารถเอาผิดผู้กระทำผิดได้ในกรณีแจกเงิน ทำได้แค่เพียงคดีเล็ก ๆ เช่น การแจกแว่นตา ชื่อน้ำอัดลม บุหรี่หรือน้ำหวานแจก กต. ควรแสดงความซิงซังในการสอดส่องดูแล โดยการอบรมผู้มีหน้าที่สอดส่องดูแล ไม่ใช่เพียงการตรวจตราสถานการณ์ทั่วไป เช่น การขับรณรงค์ไปมาโดยไม่ไต่ถามมาตรวจจับและลงพื้นที่อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวในการซื้อเสียง

3. ควรมีการรณรงค์และสร้างแรงจูงใจโดยการตั้งรางวัลนำจับการทุจริตเลือกตั้งหรือมีพื้นฐานในการทุจริตเลือกตั้ง

4. กกต. ควรมีบทบาทอย่างจริงจังในการปลูกฝังประชาชนในการปฏิบัติตน และให้เข้าใจในสิทธิส่วนบุคคลในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ถูกต้อง เช่น ในกรณีไม่สามารถหลีกเลี่ยงการซื้อเสียงจากผู้สมัครได้เนื่องจากกลัวเกรงอิทธิพล ว่าการนำเงินมาให้เอง ไม่ได้มาจากเรียกร้อง ดังนั้นการเลือกตั้งเป็นสิทธิส่วนบุคคล และควรปลูกฝังชาวบ้านเรื่องข้อเสียของการซื้อเสียง รณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจระบบประชาธิปไตยที่ดี (สุรเดช ครองแก้ว, 2550)

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง

จากการศึกษาพบที่มีความหลากหลายของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับประเทศ การแก้ไขปัญหาด้านทางคือการดำเนินนโยบายของรัฐเป้าหมายและผลลัพธ์เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ไม่มีปัญหาเรื่องความยากไร้ การซื้อเสียงจะทำได้ยากขึ้น อย่างไรก็ตามบุคลากรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเห็นว่าการทุจริตเลือกตั้งและทุจริตเลือกตั้งเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากและอาจไม่สามารถแก้ไขได้เลย เนื่องจากเป็นปัญหาซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ควรเริ่มการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังแต่การให้การศึกษา

ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากภาคประชาชนและนักการเมืองที่เห็นว่า เมื่อการแก้ไขเป็นไปได้ยาก ควรปรับปรุงกฎหมายให้สามารถซื้อเสียงได้อย่างเสรี เนื่องจากเชื่อว่าระบบการเมืองจะถ่วงถ่วงนักการเมืองโดยตัวเอง เพราะเมื่อผู้ซื้อเสียงได้รับเลือกตั้งแล้วจะหาโอกาสกอบโกยผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ ดังนั้นผลงานจะปรากฏเอง ผลงานก็ปรากฏ เช่น ถนนพัง สาธารณูปโภคที่ทำเสื่อมโทรมเร็ว ประชาชนจะรับรู้ได้เอง และต่อ ๆ ไปนักการเมืองเหล่านี้จะหมดไปเอง

ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้งจำนวนหนึ่งมีความเห็นว่าการปฏิบัติงานของ กกต. ในการเลือกตั้งท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเลือกตั้ง จึงเสนอแนะให้แยกองค์กรในการทำหน้าที่จัดการ

เลือกตั้ง ทำหน้าที่จับทุจริตเลือกตั้งออกจากกัน โดยองค์กรปราบปรามทุจริตนี้ควรมีอิสระในการทำงาน มีบทบาทเท่าเทียมกับองค์กรอิสระและควรปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำผิดในกรณีทุจริตเลือกตั้งควรมีโทษหนักขึ้น เช่น เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการในระดับชุมชน เห็นว่า กกต. และ กกต. ประจำจังหวัดควรมีบทบาทดังนี้

2.1 การรณรงค์การไปใช้สิทธิของประชาชนอย่างจริงจังจะทำให้การซื้อเสียงทำได้ยากขึ้น

2.2 การส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นผลเสียของการทุจริตเลือกตั้ง โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ผ่านผู้นำชุมชน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐ คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ซึ่งมีบทบาทชี้แนะและสอนชาวบ้านได้ ให้ทราบถึงผลเสียของการทุจริตเลือกตั้ง และการรับเงินซื้อเสียงอันเนื่องมาจากการเกรงกลัวอิทธิพล หากในการลงคะแนนเสียงควรเลือกคนดีมีความสามารถ

2.3 การสร้างเครือข่ายในการจับทุจริตเลือกตั้งในระดับชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เช่น ผู้ใดเป็นหัวคะแนนหรือแกนนำในชุมชนซึ่งมีส่วนในการทุจริตเลือกตั้ง เพื่อผลในการสอดส่องและจับตาต่อบุคคลเหล่านี้ เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง

2.4 การป้องปรามและป้องกันการเคลื่อนไหวของกลุ่มหัวคะแนนและแกนนำในการหาเสียงโดยอาจใช้วิธีการทำความเข้าใจ เพื่อป้องกันการซื้อขายเสียง

จากการศึกษาพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของ กกต. ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเพชรบุรีไม่สามารถขจัดปัญหานี้ได้และที่สำคัญคือปัญหารุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหาในการทุจริตเลือกตั้งที่ปรากฏนั้น เกี่ยวพันกับการปฏิบัติหน้าที่ของ กกต. นักการเมือง ประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในการเลือกตั้งหลายประการ ในส่วนของพนักงาน กกต. และ กกต. ประจำจังหวัดก็สะท้อนถึงปัญหาในการปฏิบัติ เช่นกัน

8. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ของ กกต. ประจำจังหวัด ตลอดจน กกต. ประจำจังหวัด ได้ให้ข้อคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของ กกต. ดังนี้

1. ควรแก้กฎหมายให้อำนาจ กกต. มากขึ้น ซึ่งปัจจุบัน กกต. ไม่มีอำนาจ เช่น ไม่สามารถออกหมายเรียกมาสอบปากคำได้ ดังนั้นพยานจะมาหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในการสอบพยานคิดว่าต้องมีทั้งพยานของผู้ร้องและพยานที่เป็นกลางซึ่งถือเป็นพยานบริสุทธิ์ พยานผู้ร้องอย่างเดียวไม่พอ เพราะอาจมีการแต่งพยานได้

2. ควรแก้กฎหมายที่มีบทลงโทษพยานเท็จ ซึ่งพยานเมื่อให้การในชั้นสอบสวนที่อนุกรรมการของ กกต. อย่างหนึ่ง พอในชั้นศาลอาจไม่มา หรือกลับคำให้การเป็นอีกแบบหนึ่ง

3. กกต. ควรปรับปรุงการทำงานในชั้นสอบสวนให้มีความรวดเร็ว เพื่อมิให้คำร้องในการทุจริตเลือกตั้งค้างคั่ง และให้มีการดำเนินคดีที่รวดเร็วยิ่งขึ้น การทำงานที่ล่าช้าส่งผลกระทบต่อความไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายของผู้ทุจริตเลือกตั้ง

4. การคัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติกรในชุดป้องกันปราบปราม หาข่าวและประสานงานข่าว ควรคำนึงถึงคุณสมบัติในความเป็นกลางทางการเมือง ความเป็นอุดมการณ์ ความกล้าหาญ สุขุม รอบคอบและพร้อมจะปฏิบัติงานเพื่อความถูกต้อง

5. ควรให้ความสำคัญกับการนิเทศชุดป้องกันปราบปราม หาข่าวและประสานงานข่าว ควรมีการอบรมอย่างเข้มข้นให้ทราบถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการป้องกันปัญหาทุจริตเลือกตั้งที่เป็นต้นทางในปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ ตามมา

6. ควรเพิ่มค่าใช้จ่ายและงบประมาณแก่ชุดป้องกันปราบปรามและงานหาข่าว ซึ่งในปัจจุบันถูกตัดงบประมาณลงเรื่อย ๆ และควรกำหนดให้ทำงานจำนวนวันมากขึ้น เนื่องจากการข้อเสียที่ทักันเป็นขบวนการบูรณาการก่อนวันเลือกตั้งนาน การทำงานของชุดหาข่าว ควรมีมากขึ้นด้วย

9. บทสรุป

จากการศึกษาจะพบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของ กกต. ในการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมการซื้อเสียงเลือกตั้ง ทำให้ กกต. ยากที่จะเข้าไปดำเนินการปลุกฝังและรณรงค์ให้เห็นผลเสียของการทุจริตเลือกตั้ง เพราะเมื่อมีการทุจริตเลือกตั้งจะมีผลประโยชน์เฉพาะหน้าเกิดขึ้นกับผู้ที่อยู่ในขบวนการอันเป็นเรื่องสมยอมกัน การทุจริตเลือกตั้งหยั่งรากฝังลึกในสังคมและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในสังคม

2. กกต. ประจำจังหวัด ดำเนินโครงการเลือกตั้งสมานฉันท์ตามนโยบายของ กกต. หากเป็นไปเพียงพิธีการเท่านั้น ในการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น ต่างให้ความสำคัญกับการซื้อเสียงเลือกตั้งและการเป็นผู้ชนะได้รับเลือกตั้ง

3. ปัญหาในการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนของ กกต. เพื่อดำเนินคดีกับผู้ทุจริต ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากพยานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กกต. ไม่มีอำนาจในการเรียกพยานที่รู้เห็นมาสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง เป็นได้เพียงแค่เชิญเท่านั้นและพยานที่รู้เห็นไม่ให้ความร่วมมือมาให้ปากคำตามการเชิญจาก กกต.

4. กกต. ปฏิบัติงานล่าช้าในส่วนของสำนวนเพื่อส่งต่อศาลอุทธรณ์เพื่อดำเนินการไต่สวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

5. ปัญหาการไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ เนื่องจากพยานในคดีทุจริตเลือกตั้งเกิดความเกรงกลัวต่อผู้ถูกร้องที่เป็นผู้สมัครซึ่งมีอิทธิพลในท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อคดีเข้าสู่ชั้นศาลแล้ว ประจักษ์พยานที่เป็นบุคคลไม่กล้าเข้าสู่กระบวนการไต่สวนของศาลเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและในด้านอื่นในการมาเป็นพยานในคดีและจะเป็นศัตรูกับนักการเมืองซึ่งมีอิทธิพลในท้องถิ่น

6. ขาดปฏิบัติการป้องปราม หาข่าว และประสานงานข่าวไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเกรงกลัวอำนาจอิทธิพลของนักการเมืองและเกรงว่าตนเองจะเดือดร้อนหากเรื่องร้องเรียนเข้าสู่การไต่สวนในชั้นศาล

7. ชุดปฏิบัติการป้องกันปราบปราม ยาเสพติดและประสานงานข่าว ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึงทั้งเขตเลือกตั้งเนื่องจากจำนวนคนในชุดปฏิบัติการไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานในพื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอ

10. ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มีข้อเสนอแนะทางในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นดังนี้

1. กกต. ควรมีบทบาทอย่างจริงจังและหวังผลในการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องผลร้ายของการทุจริตเลือกตั้งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมให้แก่ประชาชน

2. กกต. ควรนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเข้ามาใช้ในการรณรงค์การมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อลดการทุจริตและใช้ในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง เช่นการใช้โซเชียลมีเดียในรูปแบบต่าง

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ในส่วนของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีเจ้าพนักงานของรัฐอื่นได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและอาสาสมัครต่าง ๆ ที่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกอย่างจริงจังให้มีส่วนในการป้องกันและรณรงค์ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง เช่น การจัดการให้ความรู้อบรม ละลายพฤติกรรมบุคคลเหล่านี้ให้ตระหนักถึงผลเสียของการทุจริตเลือกตั้ง อย่างเข้มข้นและบุคคลเหล่านี้จะมีส่วนในการทำความเข้าใจกับประชาชนทั่วไปอีกต่อหนึ่ง

4. เมื่อมีการเลือกตั้ง กกต. ควรเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง โดยเฉพาะผู้สมัคร หัวคะแนน เพื่อเป็นการป้องกันและจับตาดูบุคคลเหล่านี้อย่างใกล้ชิด

5. ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบ โดยเพิ่มอำนาจให้ กกต. เช่นเดียวกับองค์กรอิสระอื่นเช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) หรือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ที่สามารถออกหมายเรียกบุคคลมาสอบสวนได้

6. กตต. ควรปรับปรุงการทำงานในชั้นสอบสวนให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อให้มีให้คำร้องและคดีคั่งค้าง

7. กตต. ควรคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติการในชุดบ้องปราม หาข่าว และประสานงานข่าว โดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่ความเป็นกลางทางการเมือง การยึดมั่นในความถูกต้องและมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

8. กตต. ควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจ อบรมและให้ความรู้แก่ปฏิบัติการในชุดบ้องปราม หาข่าว และประสานงานข่าว โดยปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับผลเสียจากการทุจริตเลือกตั้ง และมีการนิเทศงานอย่างเข้มข้น

9. ควรเพิ่มค่าใช้จ่ายและงบประมาณแก่ชุดบ้องปรามและงานหาข่าว เพิ่มวันปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการเลือกตั้งในท้องถิ่นด้วย

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

- ชัยรักษ์ คุ่มโต. (ม.ป.ป.). *การเลือกตั้งเชิงสมานฉันท์*. วันที่ค้นข้อมูล 18 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www2.ect.go.th/home.php?Province=phetchaburi>.
- ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์. (2554). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พงศธร จันทรแก้ว. (2535). *ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมทางการเมือง คณะเนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์. (2538). *ถ้าอยากเป็นผู้แทน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายศึกษาสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดเพชรบุรี. (2550). *ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดเพชรบุรี.
- สุรเดช ครองแก้ว . (2550). *รูปแบบและวิธีการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษากรณีเทศบาลตำบลพพระ จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, แขนงวิชาการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุริย์ณห์ จิรสัตย์สุนทร. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าคณะเนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบอบการเลือกตั้งไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริกา เอกทัต. (2549). การซื้อสิทธิขายเสียงของพรรคการเมืองท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนึ่งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

อิสระ รังสีชัย. (2558, 8 มิถุนายน). สัมภาษณ์.